

3

ЗАГАЛЬНИЙ НЕДОРОЗВИТОК МОВЛЕННЯ – складне мовленнєве порушення, що проявляється в недостатній чи повній несформованості всіх складових мовленнєвої діяльності (фонетико-фонематичної, лексичної, граматичної) на імпресивному та / чи експресивному рівні, а також тих функцій та операцій, які забезпечують засвоєння мови (зокрема, мисленнєвих функцій та операцій, функцій сприймання, уваги, пам'яті та контролю різних модальностей), внаслідок дії шкідливих екзогенних і / чи ендогенних факторів на різних етапах розвитку (пренатальному, натальному, постнатальному). Найчастіше ЗНМ спостерігається при алалії, дизартрії, ринолалії (див. Алалія, Дизартрія, Ринолалія).

Виокремлено три рівні ЗНМ: перший свідчить про наявність у дитини (після трирічного віку) лише зародків побутового мовлення, другий, більш високий, – про появу загальнозживаних слів і аграматичних речень, третій – про практично сформоване розгорнуте фразове мовлення лише з окремими прогалинами в розвитку звуковимови, словникового запасу та граматичної будови (Р. С. Левіна, 1969). У 2000 р. було введено четвертий рівень ЗНМ – так званий нерізко виражений загальний недорозвиток мовлення, що діагностується після шести років і характеризується поодинокими лексико-граматичними помилками (Т. Б. Філічева).

Корекційна робота при ЗНМ проводиться комплексно і здійснюється в

тісній співпраці фахівців (вихователь / учитель, учитель-логопед, практичний психолог, музичний керівник, інструктор з фізичної культури) і батьків дитини. Вітчизняні корекційні програми (Ю. В. Рібцун, Є. Ф. Соботович, Л. І. Трофименко) враховують сучасні наукові уявлення про механізми та структуру мовленнєвих порушень у дітей.

Літ.: 1. Рібцун Ю. В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ: прогр.-метод. комплекс. К.: Освіта України, 2011. 292 с. 2. Соботович Є. Ф. Формування правильного мовлення у дітей з моторною алалією. – К.: ГКП. 3. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ. К.: Актуальна освіта. 2007. 120 с.

Юлія Рібцун

ЗАЇКАННЯ (від лат. *balbuties* – запинання) – поліморфний розлад мовлення, порушення комунікації у вигляді дискоординації плавності, ритму, виникнення окремих запинань, повторів ряду звуків і складів унаслідок мовленнєвих судом через перенапруження чи стреси (див. Порушення мовлення, Судоми). 3. більше проявляється в самостійному, значно менше – у відображеному та спряженому мовленні (див. Відображене мовлення, Спряжене мовлення). При 3. часті супутні рухи, використання емболів (див. Ембол мовленнєвий, Хитрощі).

Афатичне 3. – запинання в мовленні з повторенням початкового звука на